

تاریخ تصوف و عرفان اسلامی در جهان مالایی

www.ketab.ir
دکتر محمود رضا اسفندیاری

پژوهشکده تاریخ اسلام

تاریخ تصوف و عرفان اسلامی در جهان مالایی

تألیف: دکتر محمودرضا اسفندیار

ناشر: پژوهشکده تاریخ اسلام

مدیر نشر: خلیل قویدل

ویراستار: ملیحه سرخی کوهی خلیلی

چاپ اول: ۱۴۰۳

شمارگان: ۷۰۰

چاپ و صحافی: تقویم

ردیف انتشار: ۱۱۱

۱۷۰,۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۹۸-۸۳-۸

کلیه حقوق برای پژوهشکده تاریخ اسلام محفوظ است

خیابان ولیعصر (عج)، خیابان شهید عباسپور، خیابان رستگاران، شهرز شرقی، شماره ۹

تلفن: ۸۸۶۷۶۸۶۱-۳ نمابر: ۸۸۶۷۶۸۶۱

web: www.ptc.ac.ir

اسفندیار، محمودرضا، ۱۳۵۲	سرشناسه:
تاریخ تصوف و عرفان اسلامی در جهان مالایی / محمودرضا اسفندیار.	عنوان و نام پدیدآور:
تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، انتشارات، ۱۴۰۳.	مشخصات نشر:
۲۱۲ ص.	مشخصات ظاهری:
پژوهشکده تاریخ اسلام؛ ۱۱۱.	فروست:
978 - 600 - 7398 - 83 - 8	شابک:
فیبا	وضعیت فهرست نویسی:
کتابنامه.	یادداشت:
نمایه.	یادداشت:
تصوف -- آسیای جنوب شرقی -- تاریخ	موضوع:
Sufism -- Southeast Asia -- History	
عرفان -- آسیای جنوب شرقی -- تاریخ	
Mysticism -- Southeast Asia -- History	
تصوف -- فرقه‌ها -- تاریخ	
Sufism, Sects of -- History	
BPY7Y	رده‌بندی کنگره:
۲۹۷/۸۹	رده‌بندی دیویی:
۹۴۹۷۱۹۹	شماره کتابشناسی ملی:
فیبا	اطلاعات رکورد کتابشناسی:

سخن اول

تاریخ هر امت و جامعه‌ای بیانگر فرهنگ و تمدن آن است. به همین دلیل، علم تاریخ در میان علوم، جایگاهی ویژه یافته است. جامعه اسلامی به عنوان یک امت جهانی، دارای چهارده قرن سابقه تاریخی با ابعاد و عناصری روشن و بدون ابهام است. اهمیت این پیشینه تاریخی و ابعاد گوناگون آن، مانند فرهنگ، تمدن، علوم، اخلاق، فلسفه و هنر و نقش بی‌بدیل آن در تمدن جهان معاصر، تلاش گسترده دانشگاه‌ها و دانشمندان غربی را نیز در راه تحقیق و مطالعه این تاریخ عظیم برانگیخته است؛ تا بدان پایه که معتبرترین منابع و اطلاعات پژوهشی در حوزه‌های گوناگون تاریخ اسلام را در مراکز علمی غرب می‌توان سراغ گرفت.

به‌رغم توجه ویژه پژوهشگاه‌های دنیای غرب به اسلام، به علت ناتوانی ذاتی آنها از شناخت اسلام ناب و حقیقی - به دلیل عدم دسترسی مستقیم و به دور از تحریف به منابع اصیل، و لاجرم اطلاع محدود پژوهشگران از زمینه‌ها و پس‌زمینه‌های یک تحقیق علمی جامع، آغاز حرکتی اساسی و همه جانبه از سوی دانشمندان اسلامی به منظور تصحیح و تکمیل تلاش‌های گذشته ضروری است. اگر این حرکت، گسترده، غنی و متکی بر پیشرفته‌ترین روش‌های پژوهشی آغاز شود، بی‌شک تغییرات بنیادی در مسیر این گونه مطالعات در پژوهشگاه‌های مهم دنیا در زمینه تاریخ اسلام و مسائل مختلف آن دور از دسترس نخواهد بود.

هدف اساسی از تأسیس پژوهشکده تاریخ اسلام - که هم اکنون در آغاز راه است - گام زدن در راه تحقق این آرمان می‌باشد. این پژوهشکده با همت و پیگیری استادان ارزشمند تاریخ اسلام و رشته‌های پیوسته به آن، آغاز به کار کرده و برای نیل به اهداف مقدس خود، آماده همکاری با همه کسانی است که به این اهداف ایمان دارند. از این‌رو، پاسخگویی به هزاران پرسش را که در

خلال مطالعه ۱۴ قرن تاریخ اسلام مورد توجه خواننده و به خصوص پژوهشگران قرار می‌گیرد، وجهه همت خود قرار داده است. تحقق این مهم با روش‌های گوناگون دنبال می‌شود، که نشر آثار پژوهشی استادان و کارشناسان - به صورت تألیف و یا ترجمه - مانند اثر حاضر، از جمله آنهاست. البته برنامه‌هایی همچون تشکیل کارگاه‌های تخصصی، نشست‌های علمی تخصصی و حمایت از پروژه‌های پژوهشی مورد نیاز، نیز برای تحقق هدف یاد شده در حال پیگیری و اجراست که ضرورت دارد کیفیت و کمیت آنها افزایش یابد.

این مرکز، هم‌اکنون با شش گروه علمی و زیر نظر شورای علمی فعالیت می‌کند، که ان شاء الله به زودی تعداد آنها به دو برابر افزایش خواهد یافت.^۱ از جمله اقدامات کم‌سابقه پژوهشکده، تأسیس دانشنامه جغرافیای تاریخی جهان اسلام است که بزودی اولین مجلد آن عرضه خواهد شد.^۲ این دانشنامه با ریاست یکی از استادان در هفت گروه علمی مشغول فعالیت است و هزاران مدخل را - تاکنون - همراه با منابع اصلی آن در پایگاه اینترنتی عرضه کرده است تا دسترسی محققان به منابع را آسان کند.

پژوهشکده تاریخ اسلام به وسیله پایگاه اینترنتی خود با همه پژوهشگران و علاقه‌مندان به مطالعه در سراسر جهان پیوند برقرار می‌کند. این پایگاه علاوه بر انعکاس همه فعالیت‌های این مرکز علمی، بازتاب‌دهنده فعالیت‌های علمی انجام شده توسط مراکز و اشخاص دیگر در این رشته است. با فعال شدن پایگاه مزبور، دسترسی پژوهندگان به مرکزی جامع و همه‌جانبه، که انعکاس‌دهنده همه آثار موجود در زمینه تاریخ اسلام باشد، میسر خواهد شد.

علاوه بر آن، هم‌اکنون کتابخانه تخصصی (حقیقی و مجازی) فعال است و به تدریج فعال‌تر خواهد شد. از خداوند بزرگ، برای این تلاش و همه تلاشگران در راه حق و حقیقت، آرزوی موفقیت می‌کنم.

سیدهادی خامنه‌ای

رئیس پژوهشکده تاریخ اسلام

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
----	----------

۱۳	مقدمه
----	-------

فصل اول: تصوف و نقش آن در گسترش اسلام در جهان مالایی

۱۷	درآمد
۱۸	۱. گسترش اسلام در جهان مالایی
۲۱	۱-۱. بازرگانان
۲۲	۲-۱. جریان‌های شیعی و عرفانی
۲۷	۲. تصوف
۲۹	۱-۲. ولی سونگو
۳۴	۲-۲. مخدومین
۳۶	۳-۲. عبدالله عارف

فصل دوم: طریقت‌های تصوف

۳۹	درآمد
۴۴	۱. خلوتیه
۴۷	۲. سمانیه
۵۵	۳. شطاریه
۶۵	۴. نقشبندیه
۷۵	۵. قادریه

۸۱	۶. قادریه و نقشبندیه
۸۵	۷. احمدیه
۹۱	۸. تیجانیه/تجانیه
۹۳	۹. رفاعیه
۹۵	۱۰. شاذلیه
۹۹	۱۱. علویه
۱۰۲	۱۲. کبرویه

فصل سوم: ادبیات تصوف

۱۰۵	درآمد
۱۰۸	۱. زبان و ادبیات مالایی
۱۰۸	۱-۱. خط جاوی و زبان مالایی
۱۰۹	۱-۲. ادبیات کلاسیک مالایی
۱۱۰	۱-۳. ادبیات دینی و عرفانی
۱۱۱	۱-۳-۱. تأثیرات عرفان و تصوف ایرانی بر ادبیات عرفانی مالایی
۱۱۲	۲. متون عرفانی و صوفیانه
۱۱۲	۲-۱. بحر اللاهوت
۱۱۴	۲-۲. حکایت ابراهیم ادهم
۱۱۶	۲-۳. حکایت رابعه عدویه
۱۱۷	۲-۴. حکایت شاه مردان
۱۲۳	۲-۵. آثار حمزه قنصوری
۱۳۱	۲-۶. آثار شمس‌الدین سوماترانی
۱۳۴	۲-۷. آثار نورالدین رائیری
۱۴۰	۲-۸. آثار عبدالرئوف سینگیلی
۱۴۳	۲-۹. آثار عبدالصمد پالمبانی
۱۴۵	۲-۱۰. آثار محمدنفیس یتجری
۱۴۶	۲-۱۱. آثار داودبن عبدالله فطانی
۱۴۷	۳. مهم‌ترین مفاهیم و اصطلاحات عرفانی در تصوف مالایی
۱۴۷	۳-۱. نور محمد ^(ص)
۱۵۵	۳-۲. مرتبت توجوه
۱۵۸	۳-۳. وجودیه

فصل چهارم: نظام تعلیم و تربیت و آداب و رسوم طریقت

۱۶۳	درآمد
۱۶۴	۱. نظام سنتی تعلیم و تربیت عرفانی
۱۶۵	۱-۱. پوندوک
۱۶۶	۱-۲. پسترون
۱۶۷	۱-۳. منوناسه، رنگنگ و دایاه
۱۶۷	۱-۴. سورانو
۱۶۸	۱-۵. کتاب کونینگ
۱۷۳	۲. آداب طریقت
۱۷۴	۲-۱. تشرّف و بیعت
۱۷۴	۲-۲. اذکار و مراقبات
۱۷۶	۲-۳. آیین‌های گروهی
۱۷۶	۲-۳-۱. حلقه ذکر
۱۷۸	۲-۳-۲. مراسم سلوک
۱۷۹	۲-۳-۳. راتب
۱۸۰	۲-۳-۴. دیوس
۱۸۱	۳. نظام و سازمان طریقت
۱۸۷	۴. چشم‌انداز آینده
۱۸۹	منابع و مآخذ
۲۰۱	نمایه